

Miljøministerens talepunkter til besvarelse af samrådsspørgsmålene D, E og F i Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg, den 16. marts 2005

Spørgsmål D: Hvad agter regeringen at gøre for at forhindre yderligere forurening af natur og vandmiljøet med næringsstoffer fra landbrugets produktion af husdyr?

Vi skal ikke glemme, at landbruget ikke er alene om være skyld i, at noget af vores sårbare natur er under pres.

Energiproduktionen og transportsektoren bidrager eksempelvis også til problemerne. Ligesom spildevandsudledninger og vandindvinding kan gøre det. Vi kan ikke løse alle problemerne ved alene at regulere landbruget. Der skal mere intelligente og bredere løsninger til.

Når det er sagt, så er der ingen tvivl om, at landbrugets miljøbelastning tilstedelighed skal begrænses mere og mere. Men vejen frem mod det mål er ikke at stoppe al udvikling i landbruget. Vi skal kræve, at udviklingen er miljøvenlig – dermed bevarer vi incitamentet til at finde metoder til at producere mere miljøvenligt. Nøjagtig som for 30 år siden, hvor vi jo heller ikke lukkede industrien fordi dens miljøpåvirkning var for stor.

Vi skal huske, at landbruget allerede har vist, at det – trods en konstant bestand af husdyr målt i DE med færre kvæg og flere svin – kan lade sig gøre at mindske miljøbelastningen. Udvaskningen af kvælstof er halveret, ammoniakfordampningen fra stalde og gyllebeholdere er reduceret med en tredjedel og fosforoverskuddet er reduceret væsentligt. Og regeringen har i regeringsgrundlaget spillet ud med et forslag om en ny landbrugsregulering, som skal bringe miljøbelastningen endnu længere ned.

Spørgsmålet om hvad der kan gøres for at reducere yderligere forurening fra landbruget skal derfor ikke ses alene i forhold til nationalt niveau. Det er i stigende grad relevant at se på miljøbelastningen fra det enkelte landbrug, og det er særlig vigtigt at se på den fremtidige belastning, når en landmand søger om lov til at udvide eller etablere en produktion.

Det stemmer overens med den seneste debat, hvor nogen mener, at der i dag bliver givet for mange tilladelser til udvidelse af

svinefarme – vel vidende, at vi i løbet af et par år skal skærpe reglerne, fordi vi skal gennemføre Vandrammedirektivet og Habitatdirektivet.

Flere amtsfolk har udtrykt bekymring for om de nuværende regler kan bruges i sager om husdyrbrug, der kan påvirke internationale naturbeskyttelsesområder.

Da det allerede under min forgænger kunne konstateres, at der var en vis variation i amternes behandling af sager om husdyrbrug, hvor han indskærpede regelgrundlaget, og når der nu igen opstår usikkerhed om grundlaget, har Skov- og Naturstyrelsen her til morgen præciseret de gældende regler:

Der skal siges nej til etablering eller udvidelser, der kan påvirke et Natura 2000-område negativt. Det vil også gælde de tilfælde, hvor en udvidelse vil medføre yderligere belastning af et Natura 2000-område, hvor belastningen i forvejen er for høj. Jeg har netop præciseret, hvilke muligheder og pligter, amterne har til at gribe ind overfor eksisterende brug.

Jeg har noteret mig, at flere amter, bl.a. Nordjylland, Ringkøbing og Storstrøms amter, allerede i dag stiller krav, så der ikke tilføres eksempelvis allerede belastede vandområder flere næringsstoffer. Der er mange eksempler på, at husdyrbrug i forbindelse med udvidelse reducerer den samlede belastning, bl.a. ved brug af ny teknologi.

Der skal ikke herske tvivl om, at *alle* amter skal tage deres ansvar overfor Natura 2000-områderne alvorligt – og ikke bare i forhold til vandmiljøet.

Det er i brevet til amterne samtidig blive præciseret, hvilke muligheder og pligter, amterne har til at gribe ind overfor eksisterende brug. Amterne skal påse –eventuelt sammen med andre myndigheder – at der bliver grebet ind overfor forureningen i de situationer, hvis det ikke kan vente på, at Natura 2000-planerne realiseres.

Det er vigtigt, at amterne nu får de retningslinier de skal bruge for at løse opgaven bedst muligt frem mod 2007, hvorefter det er de nye storkommuner, som får ansvaret for at behandle ansøgninger om udvidelse og etablering af husdyrbrug.

Kommunalreformen skal ses i sammenhæng med forslaget i regeringsgrundlaget om grundlæggende at reformere systemet

med miljø- og VVM godkendelse af husdyrbrug, som er fremsat regeringsgrundlaget. Vi vil opleve en styrket og mere enkel administration, og som kan indgå i den indsatsplanlægning, der følger af Vandramme- og Habitatdirektiverne, når det faglige grundlag er endelig klar i 2009.

Den pakke, som jeg indleder forhandlinger med partierne om i denne uge, indeholder bl.a.:

En ny lov om godkendelse af husdyrbrug på 75 DE ved nyanlæg og udvidelser. Den nye lov skal samle den hidtidige regulering af husdyrbrug i VVM-reglerne og landzonereglerne i planloven samt de relevante regler vedrørende husdyrbrug i miljøbeskyttelsesloven. Det vil sige mere åbne og gennemskuelige afgørelser til gavn for naboer, borgere og landmændene selv

Ved udvidelser af husdyrproduktion skal der sættes fokus på at stille krav om anvendelse af miljørigtig teknologi, og der skal kunne stilles krav om yderligere reduktion af kvælstof- og fosforoverskud og -udledning.

I takt med at miljøkravene skærpes har regeringen sat ind med støtte til forskning og udvikling af ny teknologi. I forbindelse med aftalen om Vandmiljøplan III blev der afsat 155 mio. kroner til at forske i miljøvenlig landbrugsteknologi.

Flere af de lovende tekniske nyskabelser - for eksempel indenfor gylleseparation og lugtfjernelse - er endnu på forsøgsstadiet, og anlæggene er endnu for dyre til at vinde almindelig udbredelse. Her er der brug for en produktudvikling, så de kommer ned i pris.

På andre områder går det bedre. Der er gjort forsøg der viser, at fordampningen af ammoniak fra gylle kan reduceres med 60-70 procent ved at tilsætte syre. Det forsøringsanlæg, jeg har set på Starring Maskinfabrik i Nordjylland giver tilmed et betydeligt bedre indeklima i stalden. Altså bedre miljø, bedre arbejdsmiljø og bedre dyrevelfærd på én gang.

Der er også markforsøg der viser, at kvælstoffet i den forsurede gylle bliver udnyttet langt bedre. Så ved at tilsætte syre til gyllen, kan man altså holde mere af ammoniakken tilbage og bruge den på marken i stedet for handelsgødning.

Opgaven for landbruget er nu - i et samarbejde med industrien og forskerne - at finde frem til effektive tekniske løsninger i en

overkommelig prisklasse, som gør det muligt at udvikle produktionen, og samtidig sætte miljøbelastningen ned. Ikke mindst i svineproduktionen.

Og hvordan får vi det ud på bedrifterne? Ja, vi gør som der står i regeringsgrundlaget. Vi kræver at flertallet af husdyrbedrifter skal miljøgodkendes, og så går godkendelsesmyndigheden ind og stiller krav til at bruge den bedste teknologi og til at begrænse tabet af næringsstoffer til et niveau, der er foreneligt med tilstanden i vand- og naturområder i nabolaget.

Og regeringen følger også op på aftalen om Vandmiljøplan III med initiativer i den nærmeste fremtid.

En ny lugtvejledning – der skal bidrage med et solidt fagligt grundlag for at vurdere lugtgener, således at det bliver gennemskueligt for myndigheder, landmænd og naboer hvilke muligheder og begrænsninger, der er for at regulere lugtgener fra husdyrbrug.

Og regler om Bufferzoner – der skal sikre de særligt ammoniakfølsomme naturtyper i forhold til placering af udvidelser og nyetableringer af husdyrbrug.

Spørgsmål E: Hvad agter regeringen at gøre for at sikre, at belastningen fra den eksisterende husdyrproduktion ikke overskrider naturens tålegrænser, herunder følsomme naturtyper og vandmiljøet, og tager hensyn til naboerne?

Først og fremmest vil jeg fremhæve, at Folketinget med miljømålsloven i 2003 besluttede, at der skal laves konkrete og bindende planer for vores Natura 2000-områder og vores vandområder. Planerne skal være færdige i 2009, og arbejdet med at tilvejebringe grundlaget for planerne, dvs. basisanalyserne med kortlægning - og dermed en fremtidig indsats er i fuld gang.

Det er med disse planer, at vi får dannet os et samlet overblik over de forskellige trusler mod områderne og deres årsager. Hele ideen med vand- og Natura 2000-planlægningen er, at vi skal få et grundlag for at sammensætte den - også i økonomisk forstand - mest optimale vifte af forskellige virkemidler i indsatsen for områdernes natur.

Men det er jo ikke ensbetydende med, at regeringen læner sig

tilbage og venter på, at der bliver udarbejdet planer. Der er som nævnt igangsat en lang række generelle initiativer til at nedbringe den eksisterende landbrugs belastning af naboer, natur og vandmiljø.

Spørgsmålet om indsatsen overfor de eksisterende brug er blevet forvirret af påstande om et enormt behov for tilbagekøb af tilladelser til produktion af husdyr, svarende til en omkostning på flere milliarder kroner.

Spørgsmål om omkostninger ved at regulere landbrugets påvirkning af natur- og vandmiljø har været genstand for grundig analyse i forarbejdet til vandmiljøplan III. Det fremgår heraf, at hvis man vil søge at reducere landbrugets påvirkning af miljø og natur indenfor et givet område, så kan man vælge en række forskellige instrumenter. Heraf er reduktion af husdyrproduktion blandt de dyreste. Sammenlignes f.eks. med omkostningerne ved en nedsat kvælstofnorm med en reduktion af husdyrholdet viser forarbejdet til VMP III, at en reduceret kvælstofnorm koster cirka en tredjedel af omkostningen ved at reducere husdyrholdet - vurderet i forhold til en reduktion af kvælstofudvaskningen.

De allerbilligste virkemidler er efterafgrøder og udtagning af vådområder, hvor omkostninger er en femtedel af omkostninger ved at reducere husdyrholdet. Det er alene vurderingen af de erhvervsøkonomiske konsekvenser. Beregnes konsekvenserne for hele samfundet skal de velfærdsøkonomiske omkostninger vurderes, og her er forskellen endnu større på prisen for en indsats ved henholdsvis en lavere kvælstofnorm og reduktion af husdyrholdet.

Det er regeringens hensigt, sådan som det fremgår af regeringsgrundlaget at undersøge nærmere, hvordan man gennemfører EU's Vandrammedirektiv mest omkostningseffektivt. Dette arbejde vil bygge videre på udredningerne fra vandmiljøplan III forberedelsen, og jeg er overbevist om at løsninger som udtagning af landbrugsjord og omlægning til vådområder, brug af flere efterafgrøder i sædskiftet eller forskellige teknologiske løsninger, der kan reducere fosfortilførslen eller endnu højere udnyttelsesprocenter af kvælstofindholdet i husdyrgødning vil give væsentlig bidrag til at regulere/reducere landbrugsbelastningen i miljø og natur.

Udsagnet om, at der skal tilbagekøbs tilladelser for milliarder er derfor langt mere et udtryk for en skræmmekampagne end den

virkelighed, som vi nærmer os år for år.

Jeg vil dog nærmere overveje muligheden for begrænse det tidsrum en afgørelse efter VVM reglerne er gældende. Jeg vil gerne al snakken om ”hamstring” af tilladelser til livs. Det kunne være en indskrænkning til ét år mod tre år i dag.

Fra forskellig side har man overfor EU-kommissionen påstået, at den danske svineproduktion ikke er forenelig med overholdelse af direktiverne. Og miljøkommissæren har udtalt, at EU ser på om især EU’s naturregler er gennemført i dansk ret.

Jeg har hæftet mig ved, at Stavros Dimas i dag i pressen er citeret for at sige, at Danmark generelt er et land, der gør det godt på miljøområdet. Det er jeg enig i. Vi er fortsat alene om at have implementeret Nitratdirektivet korrekt. Og jeg er også helt enig i, at man ikke dermed kan sige, at man ikke kan gøre det bedre. Det er jo netop det vi vil med de initiativer jeg har nævnt.

Spørgsmål F: Ministeren bedes redegøre for, hvem der er ansvarlig for erstatning, i tilfælde af at en eksisterende produktion af husdyr må bringes til ophør som følge af EU-krav og hensyn til natur, vandmiljø og naboer.

Spørgsmålet om, der skal betales erstatning, og hvem der er ansvarlig herfor afhænger af, hvilken lov der regulerer forholdet.

Reguleringen af de større husdyrbrug sker gennem miljøbeskyttelseslovens godkendelsesordning – det man kalder kapitel 5 godkendelser. Heri fastsættes de vilkår, anlægget skal indrettes og drives efter.

Efter 8 år skal en miljøgodkendelse revurderes. Der er i den forbindelse mulighed for at stille skærpede krav til husdyrbruget, herunder krav foranlediget af en Natura 2000-plan. En sådan regulering er som udgangspunkt erstatningsfri.

De øvrige husdyrbrug, som ikke skal godkendes reguleres efter husdyrgødningsbekendtgørelsen, der med hjemmel i miljøbeskyttelsesloven, blandt andet har regler om placeringen af husdyrbrug.

Miljøbeskyttelsesloven indeholder forskellige muligheder for at gribe ind med påbud eller forbud over for eksisterende husdyrbrug, både dem der er godkendt, og dem der ikke kræver en godkendelse, hvis det er nødvendigt på grund af f.eks.

forureningens miljømæssige skadevirkninger. Men rækkevidden af denne adgang over for eksisterende husdyrbrug er ikke afprøvet i praksis.

Det er kommunalbestyrelsen, som er ansvarlig for reguleringen af husdyrbrug efter miljøbeskyttelsesloven, men krav om begrænsning af forureningen efter miljøbeskyttelsesloven giver som udgangspunkt ikke ret til erstatning.

Hvis et indgreb over for et eksisterende husdyrbrug ikke kan gennemføres med grundlag i miljøbeskyttelsesloven, men derimod i anden lovgivning, er det denne lovgivning, der er afgørende for erstatningsspørgsmålet.

Skal et husdyrbrug eksempelvis ophøre og nedrives på grund af anlæg af en ny vej, skal vejlovgivningens regler om erstatning anvendes. Og her har vejmyndigheden ansvaret.

Er det derimod nødvendigt at gribe ind over for et husdyrbrug på grund af forholdene i et Natura 2000 område, og er indgrebsmulighederne i miljøbeskyttelsesloven eller anden lovgivning ikke tilstrækkelige, kan det blive nødvendigt at anvende bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens kapitel 2 a. I disse helt særlige situationer, er det amtsrådet, der er den ansvarlige myndighed.

Efter kommunalreformen vil det ifølge regeringens lovforslag på natur- og miljøområdet være kommunalbestyrelserne, der er ansvarlige for beslutningerne efter naturbeskyttelseslovens kapitel 2a, ligesom de i dag også er det for beslutningerne om regulering af husdyrbrug efter miljøbeskyttelsesloven. På den måde sikres et samlet overblik i kommunerne over reguleringen af husdyrbrug.